

DENETİM KAYGISINA YÖNELİK ÖĞRETMEN VE DENETMEN ALGILARI

THE PERCEPTIONS OF TEACHERS AND INSPECTORS ON SUPERVISION ANXIETY

Berna YILMAZOĞLU ÖZDOĞA*

ÖZET: Bu araştırma, öğretmenlerin denetim sırasında duydukları kaygı ile ilgili öğretmen ve denetmen görüşlerini karşılaştırmalı olarak saptama ve sorun giderme yönünde çözüm önerileri sunmaya yöneliktir. Araştırmanın evrenini, 2009-2010 öğretim yılında, Genel Ortaöğretime ve Mesleki Teknik Öğretime bağlı okullarda görev yapan İngilizce, Fizik, Çocuk Gelişimi, Kuaförlük, Muhasebe ve Bilgisayar dersi öğretmenleri arasından bir deneyimli bir deneyimsiz (amaçlı örneklem) öğretmen olmak üzere toplam 8 öğretmen ve bu okullarda denetmenlik yapan toplam 5 denetmen oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama sürecinde araştırmacı yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanarak öğretmen ve denetmenlere açık uçlu sorular sormuştur. Araştırma göstermiştir ki öğretmen ve denetmen görüşleri arasında, kaygı nedenleri, denetmenin kişilik ve davranışlarının öğretmenin kaygı düzeyine olan etkisi ve sınıf gözleminde beklentiler konularında birçok paralellik bulunurken, ideal denetim sistemi konusunda denetmenlerin farklı görüşleri olmuştur.

Anahtar kelimeler: Denetim kaygısı, sınıf gözlemi, denetim, denetmen

ABSTRACT: The current study aims at comparing the views of teachers and inspectors concerning the reasons of supervision anxiety and to make recommendations for more effective supervisions. 8 teachers from General Secondary and Vocational schools, and 5 inspectors participated in the study. Semi-structured interview technique was used as data collection method and open-ended questions were asked to the participants. The study revealed that there were many similarities between the two parties' views on the reasons of anxiety, the role of the inspector's personality traits and attitudes on the level of teacher's anxiety, and the expectations of teachers from the classroom observations, while there were some differences on their views concerning the ideal supervision system.

Keywords: Inspection anxiety, classroom observation, inspection, inspector

1. GİRİŞ

Eğitim ve öğretimde kaygının rolü pek çok araştırmacının ilgisini çekmiş, ancak kaygı üzerine yapılan çalışmalar çoğunlukla öğrenciye odaklanmış ve kaygı düzeylerini tespit etmek için pek çok ölçek geliştirilmiştir. Ancak alanyazında öğretmenlerin yaşadıkları kaygıları araştıran çalışma sayısı çok azdır. Öğretmenlerin profesyonel gelişimi ve etkin öğretime katkı koymaktan sorumlu olan denetmenlerin denetim sırasında ortaya çıkabilecek endişe ve kaygıları tespit etmeleri, bu kaygıların azaltılması ve öğretimin etkili ve yararlı olması açısından önemlidir. Kaygı Spielberger (1993) tarafından “sinir sisteminin harekete geçmesiyle ortaya çıkan öznel bir gerginlik, tedirginlik ve endişe” olarak tanımlanmaktadır. Kaygı iki türlü sınıflandırılabilir: Birincisi “kişisel özellik” olarak diğeri ise “kaygı yaratan herhangi bir uyarana verilen tepki/yanıt”.

Bugüne kadar yapılan araştırmalar genellikle öğrenci kaygısı üzerine yoğunlaşmakta, veya mesleğe başlamaya hazırlanan ya da yeni başlayan öğretmenleri kapsamaktadır. Öte yanda Young' a göre (1992) farklı bakış açılarıyla öğretmen kaygısı kapsamlı bir şekilde araştırılmayı beklemektedir (Ohata, K.). Özellikle denetim sırasında duyulan kaygıyı ele alan araştırma sayısı oldukça sınırlıdır.

* MEDDYK (Milli Eğitim Denetleme, Değerlendirme ve Yönlendirme Kurulu) Başdenetmeni, bermayozdoga@gmail.com

Kaunitz, Spokane, Lissits & Strein, (1986) Kyriacou, (2001) göre öğretmenlik en fazla stres yaratan mesleklerin başında gelmektedir (Çelik, M, 2008). Tobias'a (1979, 1980, 1986) göre kaygı yükselişi bilişsel performansı etkileyerek bir mental blok oluşturmaktadır. Başka bir deyişle başarısızlık korkusu, kişinin performansı üzerine kaygı artışına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalarda bulunan kanıtlar göstermiştir ki öğretmenlik kaygısı, (teaching anxiety) birçoğu spesifik eğitim durumlarıyla ilgili birkaç bağımsız boyuttan oluşmaktadır. Bu da Sinclair, Heys & Kemmis'in (1978) "önceden yaşanmış deneyimlerle kişinin belirli bir uyararı özsaygısına (self-esteem) karşı bir tehdit olarak algılamasına neden olur" saptamalarıyla örtüşmektedir. Geçmişte yapılan araştırmalar öğretmenlerin "sınıf hakimiyeti, konu hakimiyeti, öğrencilerle ilişkiler konusunda yaşadıkları kaygıya ilaveten "amir, meslektaş ve denetmen tarafından gözlenip değerlendirilme" kaygısı da yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır. Kenneth E. Sinclair ve Jenny Barnes (1981) tarafından yapılan bir araştırmada kaygı ve deneyimin ters orantılı olduğu yani deneyim arttıkça kaygının azaldığı ortaya çıkmıştır.

"Eğitim denetimi, eğitim amaçlarına ulaşmada son derece önemli bir rol oynamaktadır. Mevcut durumu belirleme yanında, amaçlara en iyi şekilde ulaşabilmek için nelerin yapılması gerektiği, öğretmenlerin mesleki gelişiminin nasıl sağlanacağına ilişkin kuramsal ve uygulamalı olarak işlev görür" (Özmen, F., Güngör, A. 2008). Öte yanda denetim, okuldaki eğitim, öğretim faaliyetlerinin verimini artırmak amacı ile denetmenler ve uzmanlar tarafından öğretmenlere ve diğer görevlilere sağlanan mesleki yardım ve rehberlik hizmetlerinin tümünü içine alan bir süreçtir (Karagözlü, 1972).

KKTC'de MEDDYK (Milli Eğitim Denetleme, Değerlendirme, Yönlendirme Kurulu) bünyesinde çalışan denetmenlerin başlıca görevi gerek göreve yeni başlayan aday öğretmenleri gerekse kadrolu öğretmenleri denetleme, değerlendirme ve yönlendirmeyi içermektedir. Denetmenler bu amaçla sınıf gözlemi yapmakta ve bulgularını öğretmenlerle paylaşmaktadırlar. Denetmenlerin yaptıkları gözlemler ve KKTC denetleme sistemi bir bütün olarak incelendiğinde öğretmenlerin sergilediği kaygının performanslarını etkilediğini saptanmış ve bunun nedenlerini sorgulama ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Buna bağlı olarak, bu araştırma MEDDYK'te görev yapan denetmenlerin gerekse okullarda çalışan öğretmenlerin denetleme kaygısını sorgulama, KKTC Denetleme Sistemine olan bakış açılarını ve beklentilerini karşılaştırmalı olarak incelemeyi temel almaktadır. Bu amaçla, araştırma süresince aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

1. Denetim sırasında öğretmen tarafından duyulan kaygının nedenleri nelerdir?
2. Denetmenin kişilik özellikleri, yaş, cinsiyet ve fiziksel görünümünün kaygı düzeyine etkisi nedir?
3. Denetmen öğretmen ilişkisinin kaygı düzeyine etkisi nedir?
4. Tarafların ideal denetim anlayışı nedir?

2. YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma yöntemiyle yapılmıştır. Yaman'a göre nitel araştırma, doğal ortamda gerçekleştirildiği için yaşananları anlama, anlamlandırma ve daha sağlıklı yorumlamalar getirmeye elverişli bir yöntemdir (Özen, R.; Sağlam, H. İ 2010).

2.1 Katılımcıların seçimi

Katılımcılar 2010-2011 Öğretim Yılı Genel Orta Öğretim ve Mesleki Teknik Öğretim okullarında görev yapan aday ve muvazzaf öğretmenler arasından 5 kadın 3 erkek toplam 8 öğretmeni kapsamaktadır. Bu araştırmada katılımcılara amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır durum örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılmıştır. Patton'a (1987) göre amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu

düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Yıldırım, A; Şimşek H.)

Tablo 1. Öğretmen Katılımcılarla İlgili Bilgi

Alan	Deneyim	Cinsiyet		Denetlenme sayısı
		Kadın	Erkek	
İngilizce	5 yıl	Kadın		4
İngilizce	3 yıl	Kadın		6
Bilgisayar	4 yıl		Erkek	6
Bilgisayar	3 yıl		Erkek	6
Çocuk Gelişimi	4 yıl	Kadın		5
Kuaförlük	2 yıl	Kadın		4
Muhasebe	2 yıl	Kadın		8
Fizik	2 yıl		Erkek	8

2.2. Veri toplama aracı ve verilerin analizi

Veri toplama aracı olarak “yarı yapılandırılmış görüşme” tekniğinin kullanılması direkt olarak gözlemlenmesi mümkün olmayan, duygu, düşünce, niyet ve inançları ortaya çıkarmaktır (Denzin, 1989; Merriam, 1998). Patton ’a göre mülakatlar araştırmacıya kişilerin “kafalarının içindeki özel bilgilere” ulaşmayı sağlayan bir yöntemdir (Ohata, Kota, 2005). Görüşmede sorulacak sorular iki uzmana incelettirip son şekli verildikten sonra, araştırmacı katılımcı öğretmen ve denetmenlerle önceden görüşüp araştırmanın amacını açıklayıp onlarla görüşme talep etmiştir. Görüşmeler 30-40 dakika sürmüştür. Yapılan tüm görüşmeler kayıt altına alınmış, daha sonra yazıya dökülerek tema ve kategorilere ayrılmış ve elde edilen veriler içerik ve yorumsal analize tabi tutulmuştur.

3. BULGULAR

Bulgular kısmında öğretmen ve denetmenlerden toplanan veriler, denetleme kaygısının nedenleri, denetmenin öğretmenin kaygı düzeyine olan etkisi ve ideal denetim sistemi algıları incelenip öncelikle ayrı ayrı daha sonra aralarındaki paralellik ve farklılıklar saptanarak verilmiştir.

3.1. Öğretmen verilerinin yorumlanması

3.1.1. Denetim kaygısının nedenleri:

Alanyazı tarandığında özellikle aday öğretmenlerin değerlendirilme, sınıf yönetimi, profesyonel hazırlık gibi konularda kaygı taşıdıkları saptanmıştır (Hart,1987; Morton et al 1997; Capel 1997). Buna bağlı olarak bu çalışmada da benzer konular öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Katılımcıların tümü ilk başlarda daha yüksek düzeyde denetim kaygısı duyduklarını, özellikle adaylık döneminde bunu yaşadıklarını, ancak deneyim kazandıkça ve denetmeni tanıdıkça bunun azaldığını belirterek aşağıdaki kaygı nedenlerini sıralamışlardır.

- Öğretmenlerin % 50 öğrenci davranışı nedeniyle olumsuz değerlendirilme kaygısı taşıdıklarını,

- Denetmen ismine karşı bir ön koşullanma nedeniyle kaygı yaşadıklarını
- Denetmenin önünde hata yapmaktan çekinme, onu memnun edememe kaygısı taşıdıklarını,
- Öğretmenin kendini hazırlıksız veya eksik hissetmesi durumunda değerlendirilme kaygısı yaşadıklarını,
- Katılımcılardan 2 tanesi kişilik yapılarından ötürü çok heyecanlı olduklarını buna denetim kaygısının da eklenmesiyle daha yüksek seviyeye kaygı yaşadıkları veugulamışlardır.

3.1.2. Deneyimli ve deneyimsiz öğretmenlerin kaygı farklılığı/benzerliği

Katılımcıların tümü deneyim arttıkça kaygının azaldığını kabul etmekle birlikte denetim kaygısının azalarak da olsa devam ettiği görüşünü, “denetmen” ismine karşı bir önkoşullanma olduğu gerekçesiyle yaşadıklarını söylemişlerdir. 8 katılımcıdan 7’si deneyim arttıkça kaygının azaldığı konusunda hemfikir olurken sadece biri deneyimi arttıkça özgüveninin geliştiğini ancak denetim kaygısının azalmadığı ifade etmişlerdir. Tüm katılımcılar deneyimin yanısıra denetmeni tanımanın ve beklentilerini bilmenin de kaygılarının azalmasında veya artmasında önemli bir faktör olduğunu vurgulamışlardır. Aday öğretmenlerin nihai değerlendirilme kaygısı olmasından ötürü deneyimli öğretmenlere göre daha yüksek kaygı yaşadığı görülmektedir. Özellikle, katılımcı 1, 4, 6 deneyim kazanmanın ve beklentileri bilmenin önemine vurgu yapmışlar ayrıca adaylık döneminin stresi konusunda görüş bildirip aşağıdakilere vurgu yapmışlardır:

“Bu yıl gün be gün sınıfa girdiğimde kendimi daha iyi hissederim ve daha otoriter hissederim. Kesinlikle deneyim arttıkça kaygı azalıyor. Sınıfa ilk girdiğim günü hatırlarım bir de şimdi girdiğimi günü ki, öğrencilerimle falan görüştüğümde hiç onlar benim 2 yıllık olduğumu anlamadılar, hiç şey yapmadık dediler hani”.

“Heyecan giderek azalıyor. O insanı az çok tanıyorum benden ne beklediğini biliyorum. İlk geldiğinde açıkçası ben ne beklediğini bilmiyordum. Hatalarım vardı ama onların hata olduğunun o zaman farkına vardım bilmiyordum yani. Beklentileri bilmek çok önemli. Denetmeni tanıdıkça tedirginliğim azalır”.

“Değişir, ilk sene çok çok heyecanlıydım bu sene belli dönemlerde o heyecanı attım ama belli dönemlerde bu heyecan devam eder sebebi de şudur iş elde ettim hızlı bir şekilde bunu kaybetme korkusudur üzerimdeki sonuçta bir rapor hazırlanacak herkes ne kadar da dese hiç olmaz merak etme olumludur ama ben her zaman o tedirginliği hissederim üzerimde ve o tedirginliği hissettiğim her an heyecanım maksimum seviyeye çıkar..... Adaylığın verdiği bir tedirginlik. Benim üzerimdeki yegane kaygı unsuru bu.”.

3.1.3. İdeal denetim sıklığı

İdeal denetim sıklığı boyutunda, katılımcıların %50’si yılda 3-4 kez denetimin öğretmen profesyonel gelişimi için yeterli olduğu, Katılımcıların % 25’i ise yılda 2-3 kez yeterli bulduğu, katılımcılardan biri yılda 12 kez (ayda 1) denetimi uygun bulurken diğeri ise tam ters bir görüş belirterek öğretmen yeterliyse yılda 1 kez denetlenmesinin yeterli olduğu görüşündedir. Özellikle, katılımcı 2, 5, 8 bu konudaki fikirlerini aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir.

“Yıl içerisinde en azından bence 4 defa sınavlardan her önce öğretmenin nereye geldiğini, arada bir kontrol edilmeli neyi nasıl anlattığı çünkü yeni öğretmendir sonuçta yönlendirilmeye ihtiyacımız var onun için bence en az senede 4 defa olması gerekir”.

Öğretmen yıl içerisinde en az 3-4 kez denetlenmeli bence çünkü geldiği okulda bir sorunu var mı sınıfta bir sıkıntısı var mı, eksik yanları varsa onları nasıl giderebilir, bunların konuşulması gerekir yani”.

“Bence 2 kez olabilir her dönem 1 kez olabilir”.

“3-4 kez denetlendim. Ayda 1 kez öğretmen denetlenmeli”.

“Bence bir eksikliği yoksa yılda 1 kez yeterlidir ama eksik gözlemlenen birşey varsa beklenen, belki öğretmenin o gün sağlık durumu iyi olmayabilir, bir hazırlığı eksik olabilir o zaman denetmen birkaç defa daha gelebilir eksik hissederse öğretmeni”.

3.1.4. Denetmenin kişilik ve davranışlarının öğretmen kaygısı üzerindeki etkisi

Denetmenin kişiliği ve davranışlarının öğretmen kaygısı üzerindeki etkisi dikkate alındığı zaman, tüm katılımcılar denetmenin kişilik özelliklerinin ve davranışlarının denetim kaygıları üzerinde etkilerinin çok büyük olduğunu söylemiş ve aşağıdaki olumlu ve olumsuz özellikleri sıralamışlardır.

Tablo 2. Öğretmenin Kaygı Düzeyini Olumlu veya Olumsuz Yönde Etkileyen Denetmenin Kişilik Özellikleri

Kaygıyı artıran kişilik özelliği ve davranışlar	Kaygıyı düşüren kişilik özelliği ve davranışlar
<ul style="list-style-type: none"> • Sürekli hata arayan, çok eleştiren • Soğuk görünümlü, mesafeli • Asık suratlı, ters bakışlı • Sert mizaçlı • Mükemmeliyetçi bir kişilik • Sınıfta sürekli not tutma • Öğrencilerin önünde geridönüt verme, sözel müdahale • Öğrencilerin önünde öğretmeni küçük düşürme • Sınıfta gezme, ayakta durma • Derste dosya inceleme • Sürekli birşey değiştirmeye çalışma • Öğrenci ve öğretmenlerin görebileceği mimikler yapma • Sürekli göz teması kurma • Öğretmeni başka öğretmenlerle kıyaslama • Tehditkar yaklaşım 	<ul style="list-style-type: none"> • Rahat, güler yüzlü olma • Sakin görünümlü ve huzur verici • Denetmenin kendini öğretmene yakın hissettirmesi • Samimi, sıcak davranma • Konuşmanın ve üslubun yumuşaklığı • Yönlendirici ve yapıcı eleştiri yapma • İyi bir rehber olma • Öğretmene not için değil profesyonel gelişimine katkı sağlamak için görüşüldüğünü belirtme • Öğrencilerle dostça sohbet etme

3.1.5. Denetmenin yaş, cinsiyet ve fiziksel görünümünün kaygıya olan etkisi

Katılımcıların tümü denetmenin yaş, cinsiyet ve fiziksel görünümünün önemi olmadığını belirtmiş ancak öğretmenleri ve öğrencileri anlayacak kadar genç, öğretmenlere etkili yönlendirme yapacak kadar olgun ve deneyim sahibi olması gerektiğini vurgulamışlardır.

3.1.6. Denetmen öğretmen görüşmesi (gözlem öncesi ve sonrası) ve geri dönüt kaygısı

Tüm katılımcılar denetmen öğretmen görüşmesinin önemine vurgu yapmış ancak bunun yararlı olabilmesi için aşağıdaki beklentilerini ifade etmişlerdir.

Tablo 3. Gözlem Öncesi ve Sonrası Denetmen-Öğretmen Görüşmesiyle İlgili Öğretmen Beklentileri ve Geri Dönüt Kaygısı

Gözlem öncesi görüşmeden beklentiler	Gözlem sonrası görüşmeden beklentiler	Geri dönüt kaygısı
Yönlendirme yapılması Yatıştırıcı, tehditkar olmayan tutum sergileme Yapılan çalışmaların paylaşılması Yapılacak dersle ilgili görüş alışverişinde bulunma	Bulguları paylaşma Doyurucu geri dönüt alma Güçlü ve zayıf yönlerin belirtilmesi Yönlendirme yapılması	Katılımcı öğretmenlerin % 60 sınıf hakimiyeti konusunda olumsuz geridönüt almalarının kaygılarını artıracak görüşmeler Katılımcı öğretmenlerin % 30 ders hazırlıklıkları konusunda olumsuz görüş almanın onları kaygılandığı görüşünü paylaşırken 1 katılımcı her konuda geri dönüt almayı yararlı bulduğunu ve kendisini geliştirmek için bunlardan yararlanacağını söylemiştir.

3.1.7. Denetmen öğretmen ilişkisi

Tüm katılımcılar denetmenleri ile seviyeli, karşılıklı güvene dayanan bir ilişki , ancak takıldıklarını çekinmeden sorabilecekleri kadar bir yakınlık istiyorlar. Katılımcılar denetmenle “laubali veya sıkı fıkı ilişkiyi” onaylamadıklarını vurgulamışlardır.

K 4: “Güvene dayalı bir ilişki, denetmenin öğretmene öğretmenin de denetmene saygısı olması gerekir”.

K 3:”Bence arada fazla mesafe olmaması gerekir, yani bir öğretmen çekinirse denetmeden ona istediği soruları soramayacaktır”.

3.1.8. İdeal denetim sistemine ilişkin öğretmen algısı

Katılımcıların 7 tanesi denetmenlerinden memnun olduğunu, 5 tanesi etkin yönlendirme ve rehberlik hizmeti aldığını, 3 tanesi ise branş denetmeni olmadığı için denetmeninden sadece genel ve sınırlı geridönütler alabildiğini belirtmiş, tüm katılımcılar denetmenin alanında uzman olmasının önemine vurgu yapmış, sistemde bazı iyileştirmeler yapılabileceğini, ayrıca sadece aday öğretmenlerin değil deneyimli olanlarında denetlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda katılımcıların:

- Öncelikle değerlendirme kriterleri ve denetmen beklentileri hakkında doyurucu bilgi aldıktan sonra sınıf gözlemi yapılmasını,
- İlk başlarda haberi ancak ileride öğretmenin sürekli hazır olup olmadığını saptamak için habersiz denetim yapılmasını,
- Kendilerini denetleyecek denetmenin alanında uzman olması, bilgi paylaşımına gitmesi ve kendilerine etkin yönlendirme yapmasını,
- Sadece aday öğretmenlerin değil deneyimli öğretmenlerin de denetlenmesini,
- Denetleme (rehberlik, yönlendirme, değerlendirme) sisteminin profesyonel gelişime katkı sağlayıcı ve motive edici olmasını,

- Adaylık sürecinin çok stresli bir dönem olduğunun göz önünde bulundurularak bu dönemde öğretmeni rahatlatıcı, rehberlik yönü ağır basan bir denetim sistemini,
- MEDDYK’te yeterli sayıda alanında uzman denetmen olmasını ve kendilerine etkin yönlendirme ve değerlendirme yapılmasını vurgulamışlardır.

3.2. Denetmen verilerinin yorumlanması:

Denetim kaygısının nedenleri: Hazırlıklı olmamak, izleniyor olmak ve gözlem sonucunda bir değerlendirme olması olarak ifade edilmiştir.

Deneyimsiz-deneyimli öğretmenin kaygı düzeyi:Tüm katılımcılar aday öğretmenlerin kaygısının deneyimli öğretmenlere nazaran daha üst düzeyde olduğunu çünkü 2 yıl sonunda nihai değerlendirilmeye tabii tutularak işe devam edip etmeyeceklerine karar verildiğini ancak deneyimli öğretmenlerin de iş güvencesi olmasına karşın daha düşük düzeyde de olsa kaygı yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Geri dönüt kaygısı: 5 denetmenin 3 tanesi öğretmenleri en çok kaygılandıran olumsuz geridönütün “derse hazırlık” konusunda olduğunu, 1 denetmen “öğretim yöntemleri ve bilgi düzeyleri” konularında yapılan olumsuz yorumların öğretmenlerin kaygısını artırdığını, 1 denetmen ise geridönütün içeriğinden çok nasıl verildiğinin önemli olduğunu vurgulamıştır.

Kaygıyı azaltma yöntemleri: Denetmenler öğretmen kaygısını azaltmak için: Derse girmeden önce görüşüp rahatlatma, öğretmen hazır olmadan derse girmeme, değerlendirme kriterleri ve beklentileri açıkça paylaşma, ayrıca amacın yardımcı olmak, gelişime katkı koymak için olduğunu belirtme yöntemlerini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Denetmen öğretmen görüşmesinde izlenen prosedür: Denetmenler okullara gittikleri zaman önce öğretmenlerle tanışıp yeterli yönlendirme ve rehberlik yaptıktan sonra sınıf gözlemi yaptıklarını ancak 2 denetmen bazen buna çok fazla zaman ayıramadıklarını belirterek genellikle izledikleri prosedürü aşağıdaki gibi tanımlamışlardır.

Tablo 4. Denetmen öğretmen görüşmesi

Gözlem öncesi yapılanlar	Sınıf gözlemi sırasında yapılanlar	Gözlem sonrası yapılanlar
Öğretmeni rahatlatma Girilecek dersle ilgili bilgi alma Hazırlık çalışmalarını inceleme Çalışma ve sınav soruları, not defterini inceleme	Öğrencileri selamlama Sınıfın arkasında bir yere oturma Gerektiğinde kısa notlar alma Ders sırasında hiçbir müdahalede bulunmama Yüz ifadesinin olumlu olmasına dikkat etme	Bulguların özel bir ortamda paylaşılması Öğretmenin dersini değerlendirilmesini sağlama Öncelikle güçlü yanları vurgulanma Eksiklikleri söyleyip çözüm önerilerini birlikte saptama

Denetmenin kişilik ve davranışlarının denetim kaygısına etkisi: Denetmenlerin tümü kişilik özellikleri ve davranışlarının öğretmenin denetim kaygısı üzerinde çok etkili olduğu konusunda hemfikir olup aşağıdaki özellik ve davranışların olumlu ve olumsuz etkisi olduğunu düşünüyorlar.

Tablo 5. Öğretmenin Kaygı Düzeyini Olumlu veya Olumsuz Etkileyen Denetmenin Kişilik Özellikleri

Olumlu özellikler	Olumsuz özellikler
<ul style="list-style-type: none"> • Pozitif yaklaşım ve yumuşak ses tonu • Etkin rehberlik ve yönlendirme 	<ul style="list-style-type: none"> • Gözlem sırasında olumsuz mimik kullanma • Sözel müdahalede bulunma • Tehditkar, korkutucu yaklaşım (Öcü gibi yaklaşım)

Yürürlükteki ve ideal denetim sistemi: Denetmenlerin tümü şu anda ideal şartlara sahip olmadıklarını vurgulayarak aşağıdaki konulara dikkat çekmişlerdir: Daha etkin bir rehberlik ve yönlendirme yapmak için okullara daha sık gidilmesi, çelişen görevlerin ayrıştırılması, (denetmen hem rehber hem de disiplin olaylarında soruşturma memuru olarak görev yapıyor), okul öz değerlendirmesi ve iç sağlama (Internal Verification) gibi konuların denetim sistemimize girmesi ve denetmenlerin sadece belirli aralıklarla okullarda Genel Denetim yapması, çoklu değerlendirme sisteminin uygulanmaya konmasını istiyorlar.

3.3. Denetmen ve öğretmen görüşleri arasındaki paralellik ve farklılıklar

Yapılan incelemede denetmen ve öğretmen görüşleri arasında birçok konuda paralellikler bulunurken ideal denetim sistemi konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır.

Kaygı nedenleri arasındaki paralel görüşler: Gerek öğretmenler gerekse denetmenler birileri tarafından izleniyor olmanın, izlenme sonucunda bir değerlendirilme olmasının, öğretmenin hazırlıksız olmasının, denetmen beklentileri ve değerlendirme kriterlerini bilememenin kaygıyı artırdığını vurgulamışlardır.

Kaygı nedenleri arasındaki farklı görüşler: Tüm öğretmen katılımcılar adaylık sürecinin başlıbaşına kaygıyı artıran bir süreç olduğu ve bunun sonucunda iş garantisini elde edip edememe kaygısı olduğu ve öğrenci davranışı nedeniyle denetmen tarafından olumsuz değerlendirilme kaygısı olduğunu ifade etmişlerdir.

Denetmenin kişilik ve davranışlarının kaygısı düzeyine etkisine yönelik paralel görüşler: Hem öğretmenler hem de denetmenler bazı kişilik ve davranış özelliklerinin öğretmenin kaygı seviyesini düşürme veya yükseltmede etken olduğu konusunda hemfikir ve iki grubun bulguları arasında paralellik bulunuyor. Buna göre kaygı düzeyini etkileyen özelliklerin şunlar olduğu vurgulanmıştır: Yumuşak ses tonu, rahatlatıcı kişilik, pozitif yaklaşım, etkin rehberlik ve yönlendirme, sınıf içerisinde sözel müdahalede bulunma, olumsuz mimikler ve tehditkar yaklaşım.

Denetmenin kişiliği ve davranışlarının kaygısı düzeyine etkisine yönelik farklı görüşler: Öğretmenler, öğretmeni başka öğretmenlerle kıyaslama, denetmenin sınıf içerisinde sürekli not tutması, defter evrak incelemesi, asık suratlı, soğuk ve mesafeli olması, mükemmeliyetçi ve eleştirici olması gibi özelliklerin kaygıyı artırdığını vurgulamışlardır.

Gözlem öncesi, sınıf gözlemi, ve gözlem sonrası görüşmelere yönelik paralel görüşler: Gözlem öncesi yeterli rehberlik ve yönlendirme yapılması, yapılan çalışmaların incelenip tartışılması, yapılacak dersle ilgili görüş alışverişinde bulunma, gözlem sonrasında bulguları özel bir ortamda paylaşma, önce güçlü sonra gelişmesi gereken yönleri paylaşma ve etkin yönlendirme yapılması olarak vurgulanmıştır.

Gözlem öncesi, sınıf gözlemi, ve gözlem sonrası görüşmelere yönelik farklı görüşler: Denetmenlerin bir bölümünün öğretmenini kendi kendini değerlendirme alışkanlığını kazanmasının önemine vurgu yaparak bunu geliştirmeye çalışması olarak ifade edilmiştir.

İdeal denetim sistemine yönelik paralel görüşler: Etkin rehberlik ve denetimin öğretmenlerin profesyonel gelişiminin olmazsa olmazı olduğu, tüm öğretmen katılımcılar ve bazı denetmenlerin denetleme modeli olarak “usta çırak ilişkisi” (Craft Model) modelini uygun görmesi, sadece aday öğretmenlerin değil deneyimli öğretmenlerin de izlenmesinin gerekliliği ve değerlendirme kriterleri ve karşılıklı beklentilerin bilinmesinin çok yararlı olduğu görüşü taraflarca vurgulanmıştır.

İdeal denetim sistemine yönelik farklı görüşler: Bazı denetmenler öğretmenlerin kendi kendini değerlendirme alışkanlığının geliştirilmesi gerektiğini savunurken bazıları ise çoklu değerlendirmenin KKTC Eğitim Sistemine girmesini, denetmenlerin çelişen görev tanımlarından rahatsız olmaları. Rehberlikle soruşturmanın aynı kişi tarafından yapılmasının öğretmenini denetmene karşı duyduğu güveni azaltacağı ve zamanlarının büyük bölümünü yönlendirme rehberlik faaliyetleri yerine bu işlerin aldığını ifade etmişlerdir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan araştırmada denetim kaygısı, nedenleri, denetmenin kaygı üzerindeki etkisi, denetmeden beklentiler konularında öğretmen ve denetmen görüşleri paralellik gösterirken ideal denetim konularında farklı yaklaşımlar dikkat çekmiştir. Araştırma bulguları daha önce yapılan araştırmalarda öğretmenlerin “sınıf hakimiyeti, konu hakimiyeti, öğrencilerle ilişkiler konusunda yaşadıkları kaygıya ilaveten “amir, meslektaş ve denetmen tarafından gözlenip değerlendirilme” kaygısı da yaşadıkları bulgularıyla örtüştüğünü göstermektedir (Hart,1987; Morton et al 1997; Capel 1997). Araştırmada öğretmenlerin “sınıf hakimiyeti, ders hazırlıkları ve öğrencilerin sınıfta yaptıkları davranışlar” nedeniyle denetmen tarafından olumsuz değerlendirilme kaygısı yaşadıklarını, değerlendirme açısından müdür ve denetmenin en fazla kaygılandıkları kişiler olduklarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca alanyazında var olan gerek öğrenci gerekse öğretmen adaylarının yaşadıkları “olumsuz değerlendirilme” kaygısının aday öğretmenlerce de paylaşıldığı saptanmıştır. (Kyriacou & Stephens, 1999, p. 25; D’Rozario & Wong, 1998, p. 43, Murray-Harvey, et al., 2000, p. 25). Alanyazından saptanan bir başka benzerlik ise deneyim arttıkça kaygının azaldığı yönündeki saptama olmuştur.

Denetim Sisteminden beklentiler konusunda katılımcı öğretmenlerin tümü değerlendirilme kriterleri ve denetmen beklentilerini bilmenin, ayrıca denetmenin pozitif yaklaşımının kaygılarını düşüreceğini belirtmiş, ayrıca konusunda uzman, paylaşımcı, yönlendirici ve destekleyeceği bir denetmen profili çizmişlerdir.

İdeal Denetim Sistemine ilişkin görüşlerinde ise öğretmenler denetmene “usta, rehber, aktarıcı, yönlendirici, motive edici” rolü biçerken, kendilerine ise “ denetmen tarafından yönlendirilen, onun önerileri doğrultusunda hareket eden” edilgen bir rol biçmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerden hiç biri öz değerlendirme yapma veya çoklu değerlendirme sistemine değinmezken bazı denetmenler çağdaş bir eğitim ve denetim sisteminin gerekliliği olarak bunlara işaret etmişlerdir. Bazı denetmenlerin görüşü ise “Okul Öz Değerlendirmesi” yöntemiyle sınıf denetimi rolünü okula bırakmayı denetmenlerin ise sadece belirli aralıklarla Genel Denetim yapmasının daha uygun olacağı görüşünü taşıdıkları görülmüştür. Denetmenler ayrıca çelişen rol tanımlarından rahatsızlık duyduklarını, denetmenin hem rehber ve yönlendirici hem de soruşturma memuru olamayacağını, bunların ayrıştırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Yıldırım’a (2000) göre denetimin rehberlik anlayışı içinde yapılması ve güven duygusunu ortadan kaldıracak çalışmaların rehberlik çalışmalarını baltalayacağını

savunarak soruşturma ile rehberliğin ayrılmasına vurgu yapmıştır. Hem denetmenler hem de öğretmenler MEDDYK bünyesinde eksik bulunan denetmen kadrosunun yeterli sayıya çıkarılmasının, alanında uzman denetmen eksikliğini gidereceğini ve öğretmenlere daha etkin denetim hizmeti götürülebileceği konusuna vurgu yapmışlardır.

Sonuç olarak araştırmacı, araştırmanın küçük bir grupla yapılmasına karşın KKTC denetim sistemiyle ilgili önemli saptamalar yaptığı, ancak bunların daha geniş kapsamlı araştırmalarla karşılaştırılıp desteklenmesinin hem denetmenlere hem de karar mekanizmalarındaki kişilere ışık tutacağı görülmektedir.. Ayrıca ilköğretim öğretmen ve denetmenleri ve meslekte 5 yılını doldurmuş ve üzerindeki öğretmenlerin denetime bakış açılarının saptanıp bu araştırmanın sonuçlarıyla karşılaştırılması benzerlik ve farklılıkları ortaya koyma açısından yararlı olacaktır. İleride yapılacak daha kapsamlı araştırma bulgularının bu araştırmanın bulguları ile karşılaştırılarak daha geniş kapsamlı saptamalar yapılması hem alanyazına hem de KKTC'deki denetim sisteminin iyileştirilmesine önemli katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Bigdeli, S. (2010). Affective learning: The anxiety construct in adult learners. *Procedia Social Behaviour Sciences*, 9,674-678
- Can, N. (2006). İlköğretim öğretmenlerinin denetimi ve sorunları, 02/03/2012 tarihinde <http://yayim.meb.govtr/dergiler/161/161-icindekiler.html> sitesinden alınmıştır.
- Çelik, M. (2008). Pre-service EFL teachers' reported concerns and stress for practicum in Turkey. *Education and Science*, 33.
- Çubukçu, F. (2007). Foreign Language Anxiety. *Iranian Journal of Language Studies*, 1 (2) 133-142.
- Houlihan, M. Fraser, I. Kimberley, D. F., T. & Moeller, C. (2009). Personality effects on teaching anxiety and teaching strategies in university professors. *Canadian Journal of Higher Education*, 39 (1) 61-72
- Jones, J.F. A Cultural context for language anxiety. *EA Journal*, 21 (2).
- Ohata, K. (2005). Language anxiety from the teachers' perspective: Interviews with seven experienced ESL/EFL teachers. *Journal of Language and Learning*, 3 (1).
- Özen, R. & Sağlam, H.İ. (2010). İlköğretim öğrencilerinin değişim ve sürekliliği algılayışı. *Akademik Bakış Dergisi*, sayı 22 Ekim-Kasım-Aralık-2010
- Özmen, F. & Güngör, A. (2008). Eğitim denetiminde etik. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (15) 137-155
- Sinclair, K. E., & Barnes, J. (1983). *Can anxiety about teaching be measured?*. University of Sydney Press.
- Yıldırım, N. (2000). Sınıf öğretmenlerinin denetimlerinin objektifleştirilmesi. *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (özel sayı).
- Yıldırım, A. & Şimşek, A. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 5. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yücel, H. & Toprakçı, E. (2009). Öğretmen denetiminin ihmal edilen boyutu olarak eğitsel denetim. TEMSEN, *Uluslararası katılımlı ulusal eğitim denetimi sempozyumunda sunulan bildiri*.

Extended Abstract

The role of anxiety in education has attracted many researchers attention. However, when related literature was explored it was noted that most of the studies done in the field mainly focused on learner anxiety. There were very few studies investigating the reasons of teacher anxiety, especially supervision anxiety. Spielberger (1993) defines anxiety as a subjective feeling of tension, apprehension, nervousness and worry. Anxiety can be defined in two terms: 1. As a personal trait, 2. As a reaction to a source of anxiety.

The research done in the field depicts the fact that teaching anxiety is composed of several independent dimensions many of which are related to specific educational circumstances and this correlates with Sinclair, Heys & Kemmis' (1978) findings that a person can perceive a certain stimulus as a threat to his self-esteem due to previous experience. Therefore, it is of vital importance for inspectors to find out the reasons of anxiety during supervision. Studies done in the past revealed that teachers experience anxiety due to "classroom management,

know-how in the related field, their relationships with the learners as well as being observed and assessed by their peers, superiors and inspectors” (Hart,1987; Morton et al 1997; Capel 1997).

The purpose of the study was to explore the perceptions of teachers and inspectors on supervision anxiety as very few studies have been conducted in the field. The present study, therefore, attempts to unravel the reasons of anxiety experienced by teachers during classroom observation and find out the role of inspectors on teacher’s level of anxiety. More specifically, the present study attempted to find answers to these research questions:

1. What are the reasons of supervision anxiety?
2. Is there a relationship between the personal traits, age and gender of the inspector and the anxiety level?
3. What are the two parties perceptions on ideal inspection system?

The participants of the study included 8 teachers from state high schools and 5 inspectors working at the Ministry of Education. The research instrument used in the study was semi-structured interview as the aim of the researcher was to find out the deep meanings in the related parties minds. The researcher prepared open-ended questions and interviews were used as data collection tool. The interviews which lasted 30-40 minutes with teachers and inspectors were all recorded. The recordings were later transcribed and categorised under the main themes which were later analysed by using content analysis method .

The research findings revealed that there were lots of similarities on the views of both parties on several issues with the exception of their ideas of ideal supervision system.

1. Both parties stated that : being observed by someone, being assessed as a result of the observation, not being professionally prepared and not knowing the expectations of the inspectors as well as the evaluation criteria are main sources that generate anxiety during classroom observation.

2. All of the participants reported that the years of experience as well as knowing the expectations of the inspectors have a positive effect on the level of anxiety. On the other hand the probation period was highlighted as the most stressful one as there was the risk of not being able to meet the standards and expectations and lose one’s job.

3. All of the participants emphasized that the personal traits and the behaviour of the inspector had a great impact on the level of anxiety. The positive and negative traits listed by both parties were: soft tone, positive attitude, effective guidance and mentoring, a comforting personality, negative facial expressions, verbal intervention within the classroom, frightening and threatening attitude. Some teachers also noted that comparison with other teachers, constant note-taking during the observation and being a perfectionist were the negative traits of inspectors which trigger anxiety.

4. The expectations from pre and post observation meetings also had many items in common: having adequate guidance and mentoring prior to classroom observation, examining and discussing teacher’s work, discussing over the lesson to be observed, sharing the findings of the observation in a private place, sharing the strong points first and displaying effective and beneficiary guidance to help teachers promote professionally. The only difference in the views of two parties was that some inspectors favoured reflective method and expected the teachers to do some self-reflection.

5. As for the ideal supervision system both parties were in favour of effective and beneficial guidance and mentoring especially during the initial years of the profession. Both parties also stated that not only novice but also experience teachers should also be supervised regularly so that they felt the need of updating themselves professionally. The main difference in views was that while the teachers mostly preferred the “Craft Model” some of the inspectors felt the need of self reflection.

6. One of the notable findings of the current study was that the inspectors were not happy with their clushing duties as on the one hand they were expected to build a trustworthy relationship with teachers while on the other hand they act as interrogators on disciplinary issues.

Finally it can be stated that the findings of the study revealed that teachers in Northern Cyprus also experience anxiety in the cases of “classroom management, know-how in the related field, their relationships with the learners as well as being observed and assessed by their peers, superiors and inspectors”, especially the novice ones. Another similarity from the literature was that teachers experience a high level of anxiety in fear of negative evaluation during the probation period. One notable finding which correlates with the literature was the depiction of the fact that as experience increases the level of anxiety decreases.

Finally the researcher believes that though the study was done with a small group, the findings shed a light on supervision anxiety experienced by teachers in Northern Cyprus and gave invaluable information to inspectors and policy makers. It can be useful if similar studies can be conducted in a larger scale including primary school teachers and inspectors as well in order to compare the results.